

KASULIK TEADA | Millised petuskeemid levisid möödunud aastal kõige enam?

Kui üldiselt on kuritegevus olnud aastast aastasse kerges langustrendis, siis interneti vahendusel toime pandavad **pettused** seda suundumust ei järgi. Veebis on kelmusi aasta-aastalt aina rohkem. Miks see nii on?

Põhjus on selles, et meie igapäevaelu kolib aina enam internetikeskkonda, seega vahetab keskkonda ka kuritegevus. Internet pakub petturitele võimalust kuritegusid toime panna ka teiselt poolt maakera, samuti on neil lihtsam oma identiteeti varjata.

Pettuste hulk suurenes mullu võrreldes 2021. aastaga umbes 10%, seda on päris palju. Aastal 2022 täheldasime uusi skeeme ja teadaolevate skeemide kiireid muudatusi. Hea on aga näha, et inimesed on teadlikumad ja tänu sellele paljud pettused ei õnnestu.

Andmepüük interneti kaudu

Andmepüük on pettuste liik, mille puhul on petturite eesmärk saada kätte inimeste pangakaardi andmed, juurdepääs internetipanka või pangaäppi. Üllatava muutusena vähenes andmepüük telefoni teel. Kuid peame olema valvsad, sest **petuskeemidel** on kombeks vahel kaduda, et siis veelgi hoogsamalt tagasi ilmuda.

Andmepüügi ainsaks kanaliks pole aga telefon, vaid ka e-kirjad ja SMSid teenuseosutajatelt, näiteks pankadelt, telekommunikatsiooniettevõtetelt või kulleriteenust pakkuvatelt ettevõtetelt, kus teatakse probleemist või paki saabumisest. 2022. aastal lisandus andmepüük SMSi teel pankade nimel. Ulatuslik SMSide saatmine levis mitme lainena ja kestis päevi. Kõik need sõnumid ja kirjad sisaldasid alati ühte ohtlikku pettusele viitavat nüanssi: klikatavat linki.

Uueks suunaks andmepüügis on ka internetis levivad hüpikaknad, mis kutsuvad osalema näiteks mõnes õnneloosis või küsitluses ning selleks küsitakse isiklikke andmeid.

Andmepüük on levinud ühiskonnas pikka aega ja kindlasti tuleb meil sellise pettuse liigiga tegemist ka käesoleval aastal. Et mitte ohvriks langeda, tasub võtta rohkem aega ja süveneda oma saabunud e-kirjadesse, SMSidesse, kõnedesse ja internetis levivatesse pakkumistesse. Igasuguste andmete, ka kontaktandmete jagamisel tuleks olla väga ettevaatlik.

Pettuste ahel

Sagenenud on juhtumid, kus ohvrid suunatakse sujuvalt ühe petturi juurest järgmisesse skeemi. Näiteks algab kõik armastuspettusest ehk internetituttav, kellega ohver pole isegi kohtunud,

avaldab suuri tundeid ja annab lubadusi. Seejärel tekivad võõral väidetavad probleemid ning ta vajab rahalist abi.

Kui ohver on kandnud kõik oma säästud „kihlatu“ aitamiseks ja raha on lõplikult otsas, suunatakse ta osavalt järgmisse skeemi. Selleks võib olla laenu-, pärandi- või annetuspettus. Nende skeemide puhul on pettuse tunnuseks teenustasud, nii et ohver kannab veelgi suuremaid kahjusid, isegi kui tal tuleb ülekande tegemiseks raha laenata. Ei ole ka harvad juhtumid, kus mingi aja möödudes võetakse ohvriga uuesti kontakti, lubatakse raha tagastada ning taas algab kõik otsast peale.

Selliste pettuste vältimiseks tasub internetis valvas olla ja teadvustada, et sotsiaalmeedia platvormid ei ole kohad, kust võiks otsida ja leida alati usaldusväärset laenupakkujat, juriidilist abi, soodsamat toodet või teenust ja selle müüjat, tööpakkumist või tutvust. Ühismeediat kasutades tuleks jääda kriitiliseks.

Tööpakkumiste pettused

Töökuulutuste sildi all värvatakse inimesi, kelle „tööks“ on võtta oma arvelduskonto kaudu vastu tundmatu päritoluga raha ja see saadud juhtnööride järgi edasi kanda. Väga tihti on summad hangitud teiste inimeste petmise tulemusel ja ohvri kontot kasutatakse lülina võimalikus pettuste või rahapesu ahelas, et ebaseaduslikku päritolu raha ohvri konto abil varjata.

Selliste summade ja tundmatu raha vahendamine või vahendamisele kaasaaitamine võib lõppeda kuriteo sooritamisega. Kahjuks on see tegevus pigem kasvutrendis ja näitab tugevalt oma kohalolu ka tänavu.

Petturite professionaalsus

Petturitel on aina põhjalikum ettevalmistus, et inimesi õnge püüda. Kui skeemide üldised toimimise põhimõtted on jäänud samaks, siis nüüdsest on enamik pettureid hakanud tähelepanu pöörama nüanssidele. Osavalt lihvitakse ja parandatakse oma tegevust, ajades esmalt inimese segadusse ja pannes ta uskuma, et tegu on päris olukorraga.

Üheks kõige paremaks näiteks on investeerimispettused, mille puhul hea ettevalmistusega tundmatu helistaja kutsub üles tegema „elu parimat tehingut“. Nende pettuste ohvriks on langenud ka majandusharidusega inimesed.